

עירוב תבשילין

שליט"א Reviewed by HaRav Moshe Heinemann

Written by Shalom Aryeh Greenfield

Who makes an עירוב תבשילין?	2
Choice of food for the עירוב תבשילין:	2
Process of making an עירוב תבשילין:	3
When to make an עירוב תבשילין:	3
At what time on טוב an עירוב תבשילין allows cooking for שבת:	3
Storing the עירוב תבשילין	3
If one forgot to make an עירוב תבשילין	4
The Rav makes an עירוב תבשילין for all the people in his city.	5
Using the עירוב תבשילין:	5

On טוב, one may not be מכין (prepare) for a different day. (It is אסור even if the preparation does not involve a מלאכה.¹)

- When טוב is on שבת, certain preparations for שבת are allowed.
 - הכנה – Non מלאכה preparations that are not a טירחא,² are permitted even without an עירוב תבשילין unless it is ניכר that it is for a different day.³
 - One may place a drink in the fridge that he plans to use that night.
 - An עירוב תבשילין allows cooking and other food⁴ preparations.⁵

¹ רמ"א או"ח סי' תרס"ז ומ"ב סי' תקי"ג ס"ק א'

² If it will not take time or effort. (כך שמעתי ממו"ר הרב משה היינעמאן שליט"א)

³ בגדר מה נותר ע"י ע"ת מצינו מחלוקת בראשונים ודעות פוסקים:

א' הגי' אשר"י פ"ב דביצה סי' ז' בשם הא"י ח"ב סי' שמ"ג סי' מובא בד"מ או"ח סי' תקכ"ח סק"א כתב שמו"ר לעשות עירובי חצירות ביו"ט לשבת אם עשה ע"ת. מוכח שמתיר אפילו אם אינו צרכי סעודה.

ב' ה"רן ביצה דף ט. מדה"ר ד"ה ת"ר כ' שאינו מתיר אלא דבר שהוא דומה לתקון סעודה כגון אפייה ובישול. וזוה פסק הרמ"א סי' תקכ"ח סעיף ב' שאפילו ע"י ע"ת אין להניח ע"ת ביו"ט לצורך שבת.

המ"א סי' תקכ"ח ס"ק ב' הבין מהר"ן שעירוב תבשילין מתיר רק צרכי סעודה. וכן משמע מל' הד"מ כשהביא הר"ן.

אבל בהג' רע"א שם פ"י שהר"ן אינו מתיר אלא מה שיכול לעשות ביו"ט לצורך עצמו, אבל לא מה שניכר להדיא שעושה לצורך שבת. ובסי' תרס"ז הוכיח רע"א כפירושו מהמהר"ל מובא במ"א ס"ק ג' שאסור לחפש ס"ת משבת ליו"ט. משמע דמיו"ט לשבת שרי לחפש לכה"פ ע"י ע"ת אע"פ שאינו צרכי סעודה – כיון שאפשר לעשותו לצורך אותו יום. (וכן פסק הנו"ב או"ח מ"ת סי' כ"ה מובא בשע"ת סי' תקכ"ח ס"ק ב' שע"י ע"ת מותר להחם חמים ביו"ט לצורך שבת כיון שמו"ר ליו"ט עצמו.) וצ"ח רע"א למה שכתב בסי' ש"ב על מ"א ס"ק ו'.

בסי' ש"ב על מ"א ס"ק ו' כתב רע"א דלדגידה ס"ל להקל יותר מהר"ן. והוכיח ממה שחלבי שבת קריבים ביו"ט (שבת קיד.) שאפילו בלא ע"ת מותר להכין הכנה שאין בו מלאכה מיו"ט לשבת. ובס' דעת תורה סי' תקכ"ח סעיף ב' הביא רע"א מירושלמי ביצה פרק ב' הל' א', וכ' לסמוך על רע"א בצירוף שיטת האו"ז.

דע דבשיטת הרש"ל נתקשו האחרונים: הרש"ל מובא במחצית השקל סי' ש"ב סק"ו כ' שע"י ע"ת מותר לקפל בגדים ביו"ט לצורך שבת. וביש"ש ביצה פ"ב סי' י"א הכריע כהר"ן ודלא כהאו"ז. ואם כוונת הר"ן כמו שפ"י המ"א שרק צרכי סעודה מותר, נמצא סתירה בשיטת הרש"ל, כמו שהקשה בסי' דעת תורה סי' תקכ"ז סעיף כ' וכן בסי' באר משה ח"ד ת' מ"ה. וליישב הסתירה, חידש הבאר משה שע"י ע"ת מותר לעשות מלאכה שהוא בשביל או"י וגם כשאינו לצורך או"י אם הוא הכנה שאין בו מלאכה אפילו. ואפשר שזה ג"כ כוונת הדעת תורה שכי' שהרש"ל מתיר ג"כ מה שמו"ר לעשות בשבת לצורך שבת. אבל לפי פ"י של רע"א אין כאן קושיא כלל.

במ"ב סי' ש"ב ס"ק י"ז התיר הכנה שאין בה מלאכה ע"י ע"ת והוסיף שהוכיח רע"א שזה מותר אפי' בלי ע"ת. ובשער הציון סי' תרס"ז ס"ק ז' הביא השע"ת בשם המחזיק ברכה להחמיר שלא לחפש בס"ת מיו"ט לשבת, וסיים בציון לחי' רע"א, נראה שאין סותר למשי"כ בסי' ש"ב אלא דר"ל שאין צריך להחמיר למשי"כ המחזיק ברכה דיש לסמוך על רע"א. פסק הרב אלישיב מובא בסי' מבקשי תורה על הלכות יו"ט עמ' רכה כמו רע"א.

⁴ מ"ב סי' תקכ"ח ס"ק ג'

⁵ שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף א' ובטעם העירוב תבשילין, ע"י משי"כ בהגהה בסוף.

Who makes an עירוב תבשילין?

In a household where they⁶ plan⁷ to cook, bake, or light candles⁸ on יום טוב for שבת, the head of the house (or any member of the house) makes an עירוב תבשילין.⁹

- **נרות:** One who is only using the עירוב תבשילין to light נרות makes an עירוב תבשילין without a ברכה.¹⁰
- **בני ביתו:** Only one עירוב תבשילין is necessary per household.¹¹ The other members of the house do not need to be present when the עירוב is made.
 - **Guests** – One who is a guest relies on the עירוב that the host made.¹²
- **שליח:** One may appoint an agent to make his עירוב תבשילין.¹³

Choice of food for the עירוב תבשילין:

We use a תבשיל (cooked food) as well as פת (bread or מצה).¹⁴

- The תבשיל may be hot-smoked, roasted,¹⁵ or cooked.¹⁶
- The תבשיל can be anything eaten in a meal e.g., fish, meat, chicken, or an egg.¹⁷
 - It must be a food that people put in a sandwich, not oatmeal or the like.¹⁸
- It is best if the foods are שלם (whole) as this is more distinguished.¹⁹
- The תבשיל should be at least the size of a זית (olive i.e., 1.9 fl. Oz.).²⁰ The פת should be at least the size of a ביצה (egg i.e., 3.8 fl. Oz.).²¹
- It is best if one cooks the תבשיל with the intention of using it for the עירוב תבשילין.²² However, one may use a premade תבשיל, even if it is purchased from a non-Jew (if there is no issue of עכו"ם).²³

⁶ בן ארץ ישראל הנמצא בחו"ל ביו"ט שני (חוץ מרי"ה) שחל בערב שבת אי"צ לעשות ע"ת (מ"ב סי' תצ"ו ס"ק י"ג)
⁷ חוט השני פרק כ"א – כל שיש אפשרות כגון שמא יקלקל מזונותיו יש עליו מצוה לעשות ע"ת, אבל מי שסועד לגמרי באחרים פטור.
⁸ שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף י"ט עם מ"ב ס"ק נ"ה
⁹ שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף ז' וע"י אג"מ או"ח ח"ה סי' כ' אות כ"ו שאם יודע שלא יצטרך לאפווי ולשבויי ולאדלוקי ביו"ט לשבת אי"צ לעשות ע"ת.
¹⁰ אג"מ או"ח חלק ה' ת' ל"ז אות ט' וע"י או"ח סי' תקכ"ז סעיף י"ט שיש מחלוקת אם צריך עירוב להדלקת הנר
¹¹ רא"ש עירובין פ"ז סי' ט' – כשמערב ע"ת אשתו ובניו מותרים בלא זיכוי, וכן במ"ב סי' תקכ"ז ס"ק נ"ו
¹² ישי"ש ביצה פרק ב' סי' י' – אוכלי שולחנו מותר ע"ת שלו כיון שמערב על תבשיל... מזכה לעיר ע"י יתום שמגדל בביתו. וע"י בה"ל סי' תקכ"ז סעיף כ' ד"ה מי שהביא מהמחצית השקל כיון שהם אוכלים ממאכליו נגרר. ומבואר במחציה"ש שתלוי על מה שיכולים לאכול מהעירוב דהיינו שאינם צריכים לאוכל שם תמיד אלא כיון שאוכלים שם לאותם ימים.
¹³ מ"ב סי' תקכ"ז ס"ק כ"ה
¹⁴ שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף ב' – ואם לא עשאו אלא מפת בלבד יצא. אבל לא סגי בפת בלבד (מ"ב שם ס"ק ו')
¹⁵ ביצה טז.
¹⁶ ולענין מלוח או כבוש ע"י שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף ה' דמועיל, ופי' מו"ר הרב משה היינעמאן שליט"א שהמנהג כהשע"ת בשם שו"ת ח"צ סי' ק"ל שלכתחילה אין להניח לא במלוח ולא בכבוש.
¹⁷ מ"ב סי' תקכ"ז ס"ק י"א. וטעם שהרבה לוקחים ביצה מבואר בערה"ש סי' תקכ"ז סעיף י"ג וכן בס' בן איש חי צו אות א' שביצה אינה מתקלקלת מעו"ט עד שבת משא"כ בשר אם אינו מניחו במקרה.
¹⁸ שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף ד'
¹⁹ מ"ב סי' תקכ"ז ס"ק ח'
²⁰ שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף ג', רבי אבא ביצה טז: עם תוס' שם ד"ה אמר
²¹ רמ"א או"ח סי' תקכ"ז סעיף ג'
²² שו"ע או"ח סי' תקכ"ז סעיף ו' ובבה"ל שם כ' בשם הגר"ז משום ביזוי מצוה ובשם הב"ח משום שצריך לבשל לשם ע"ת. אבל בבה"ל סי' תקכ"ז סעיף י"ד ד"ה לכתחילה כתב "טוב לכתחילה לעשות התבשיל ביו"ט גופא ולא מקודם"
²³ רב יוסף ביצה טז. "ואם צלאן נכרי"

עירוב תבשילין an Process of making

1. One says the ברכה of "ברוך אתה... אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֵרוּב" ברכה
 2. Right after the ברכה, while holding²⁴ the עירוב תבשילין foods he says:
"בְּהִדִּין עֵרוּבָא יְהֵא שָׂרָא לָנָא לְאַפּוּיִי, וּלְבִשׁוּלִי, וּלְאַטְמוּנִי, וּלְאַדְלוּקִי שְׂרָגָא, וּלְמַעְבַּד כָּל צְרָכְנָא מִיּוֹמָא טָבָא לְשַׁבְּתָא".
- One must say this in a language he understands.²⁵ In English one can say:
"With this עירוב it will be permitted for us to bake, cook, insulate hot food, light candles and do all of our שבת needs on טוב יום."

עירוב תבשילין an When to make

One makes the עירוב תבשילין anytime on טוב יום.²⁶

- Once one is טוב יום מקבל it is too late to make an עירוב תבשילין.

עירוב תבשילין an שבת allows cooking for

Only שבת ערב: Even if טוב יום is Thursday & Friday, the עירוב תבשילין only allows cooking on Thursday night & Friday, not on Wednesday night & Thursday.²⁷

Time of day: One should **cook the food early enough on Friday** that it will be edible before שבת starts.²⁸

- **Early שבת:** To encourage people to make the food for שבת early in the day, many people make "early שבת" on days that they use an עירוב תבשילין.²⁹ (When people make "early שבת" they cook the food before they are מקבל שבת which is before it gets close to שקיעה.)
 - **When טוב שני is not שבת:** When טוב שני falls out on any other day of the week we do not make "יום טוב שבת".³⁰
 - **בשעת הדחק** – One who neglected to cook earlier on Friday may cook even סמוך לשבת.³¹

עירוב תבשילין an Storing the

One should store his עירוב תבשילין in a safe place where it will not be consumed before שבת.

²⁴ שו"ת דברי מלכיאל ח"ג ת' א ועני שו"ת מנחת יצחק ח"ז ס"י ל"ו ועני שבט הלוי ח"ט ת' קכ"ט אבל עני שו"ת חיים שאל חלק א' ת' כ"ט

²⁵ רמ"א או"ח ס"י תקכ"ז סעיף י"ב ע"פ מ"ב ס"ק ל"ט - מ

²⁶ יש"ש ביצה פרק ב' ס"י א' כהכל בו ס"י נ"ט בשם הארחות חיים ה"ל ע"ת אות ב' בשם רבינו נתנאל שדיק מ"ל משנתנו ביצה טו : יעושה אדם ע"ת מערב יו"ט". ונפסק במ"ב ס"י תקכ"ז ס"ק מ"ד. ועני בס' מבקשי תורה עמ' רט"ז הביא שהרב אלישיב זצ"ל שהתיר לכתחילה גם בלילה של ערב יו"ט משום דלילו כיומו. ובשו"ת שבט הלוי חלק ט' ת' קכ"ט אות ד' התיר בלילה רק בשעת הדחק.

²⁷ שו"ע או"ח ס' תקכ"ז סעיף י"ג

²⁸ מ"ב ס"י תקכ"ז ס"ק ג'. ובשאר שבתות סגי בגרוף או קטום וגם קידרא חייתה כדאיתא בשו"ע או"ח ס"י רנ"ג סעיף א'.

²⁹ מ"ב ס"י תקכ"ז ס"ק ג'. בעלמא אין מקבלין יו"ט שני קודם הזמן משום שכי' הלבוש שחוששין שמא יעשה מלאכה ליום שני קודם הלילה. אבל כאן מותר לעשות בשביל שבת.

שמעתי ממור"ר הרב משה היינעמאן שליט"א שלא יעשה שבת מוקדם באחרון של פסח מפני אותם שמקפידים מלאכול גבראקט"ס רק באחרון של פסח. כשחוזרים לביתם נוהגים כאחרון של פסח. אבל צריכים לשאול אם יכולים להקל לאכול גבראקט"ס אחר מעריב קודם צה"כ.

³⁰ לבוש סס"י תפ"ח שחוששים שמא יעשה מלאכה ליום שני קודם הלילה וכן כתב מטה אפרים ס"י תקצ"ט סעיף ב'.

³¹ מ"ב ס"י תקכ"ז ס"ק ג'

- It is a good idea to mark the תבשיל or its container before putting it in the refrigerator.
- If part of the עירוב תבשילין was eaten and less than a כזית of the תבשיל remains, (regardless if פת remains)³² one may not start making any new dishes for שבת.³³

If one forgot to make an עירוב תבשילין

- One who forgot to make an עירוב תבשילין until he is in Shul close to יום טוב and would miss davening מנחה with a מנין if he went home should call home and ask them to make an עירוב תבשילין.³⁴
 - Alternatively, he can remotely designate food in his house & say the ברכה and נוסח of עירוב תבשילין on it while in Shul.³⁵
- If he remembers after he was already יום טוב, it is too late to make an עירוב תבשילין.³⁶
 - One who did not make an עירוב תבשילין may rely on the עירוב תבשילין made by the Rav, but only בדיעבד and only under limited circumstances such as:³⁷
 - The first time that he forgot to make an עירוב תבשילין.³⁸
 - If one made an עירוב תבשילין but it got ruined.³⁹
 - If one was unable to make an עירוב תבשילין.⁴⁰
 - If one has no עירוב תבשילין to rely on; he may not even cook other people's food for them, nor may other people cook his food.⁴¹
 - Other people may cook their own food for him.⁴²
- על תנאי (conditionally) - If יום טוב is Thursday and Friday, and on Thursday one remembers that he did not make the עירוב: He makes it on Thursday על תנאי.⁴³
 - He does not say the ברכה – just the conditional עירוב.⁴⁴ The נוסח is:
 - אם היום קדש, איני צריך לעשות עירוב, ואם היום חל, בהדין ערובא יהא שרא לנא לאפויי, ולבשולי, ולאטמוני, ולאדלוקי שרגא, ולמעבד כל צרכנא מיומא טבא לשבתא.⁴⁵
 - This על תנאי does not work for ראש השנה.⁴⁶

³² שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף ב' – ג'

³³ שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף ט"ו וי"ז, ביצה טז: ואביי ביצה יז:

³⁴ מ"ב סי תקכ"ז ס"ק ד'.

³⁵ אלף המגן סי תרכ"ה ס"ק נ"א ושו"ת מנחת יצחק חלק ז' סי ל"ו בשם תפארת ישראל ביצה פרק ב' משנה א' בועז אות ב'. אבל שו"ת מהרש"ם חלק ב' סי ל"ו חולק

Alternatively, he can ask someone who lives right near the Shul for a Tavshil. He should acquire it in a manner recognized by Halacha and use it for Eiruv Tavshilin.

³⁶ מ"ב סי תקכ"ז ס"ק ד'. עיי"ש שבאמת תלוי על קבלת הצבור.

³⁷ שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף ז'

³⁸ מ"ב סי תקכ"ז ס"ק כ"ב

³⁹ שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף ז'

⁴⁰ שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף ז' – "נאנס"

⁴¹ שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף כ', ברייתא ביצה יז.

⁴² שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף כ'

⁴³ שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף כ"ב, סי תקכ"ח סעיף ב'. והוא דין של רבא ביצה יז.

⁴⁴ מ"ב סי תקכ"ז ס"ק ע"ד - ומברך בתחלה [מ"א בשם ש"ג] ובח"י רע"א הביא בשם ס' ל"ס דאין לברך וכ"כ בערה"ש סעיף ל"ז

⁴⁵ קיצור שוייע סי ק"ב סעיף ז'

⁴⁶ שוייע אוי"ח סי תקכ"ז סעיף כ"ב – דחד יומא אריכתא הוא

The Rav makes an עירוב תבשילין for all the people in his city.⁴⁷

- The Rav prepares his עירוב תבשילין like everyone else, but:
 - He is first properly מקנה the עירוב to the people in his city with a third party.⁴⁸
 - He appends the words לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל הַדְּרָרִים בְּעִיר הַזֹּאת⁴⁹.

Using the עירוב תבשילין:

One may eat the עירוב תבשילין after he finishes preparing for שבת.⁵⁰

- It is proper to use the bread of the עירוב תבשילין for the מצוה of לחם משנה on שבת.⁵¹
 - Some use it as the second bread of לחם משנה on שבת and ליל שבת morning. By שלש סעודות, they cut it for המוציא and eat it. This is to show מצוה חביבות for this מצוה.⁵²

⁴⁷ שו"ע או"ח סי תקכ"ז סעיף ז', וכן עשה אבוב דשמואל לעיר נהרדעא, ורב אמי ורב אסי לבני טבריא בביצה טו', ופי' רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי דהיינו עד תחום שבת

⁴⁸ שו"ע או"ח סי תקכ"ז סעיף י"ג י"א

⁴⁹ שו"ע או"ח סי תקכ"ז סעיף י"ב. ועי' ערה"ש סעיף י"ד

⁵⁰ שו"ע או"ח סי תקכ"ז סעיף ט"ז

⁵¹ מ"ב סי תקכ"ז ס"ק י"א

⁵² מ"ב סי תקכ"ז ס"ק י"א כ' שכן נהג המהר"ל ובס"ק מ"ח הוסיף שכן נכון לעשות.

מה שיש מצוה לעשות עירוב תבשילין, צריך להבין דין עירוב תבשילין:

מה שאין איסור מן התורה לבשל ביו"ט לצורך שבת איתא בפסחים מו': ושם פירש רבה הואיל ומקלעי אורחים שיהיו לריכין לפת זה

היום. ורב חסדא פירש שמדאורייתא צורכי שבת נעשין ביו"ט.

ומאחר שמותר מה"ת, טעם שגזרו חז"ל להיות אסור בלתי עירוב תבשילין בביצה טו': פירש רבא (ולג"י ראי"ש ור"ן – רבה) כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט ואינו מכלה את הכל ליו"ט. ורב אשך פירש כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול. ובפסחים מו': פירש רב חסדא כמו רב אשי - כדי שלא יאמרו אופין מיו"ט לחול, וכיון דאצרכוהו רבנן עי"ת אית ליה היכירא. ויש עוד סיבה שלא יכין ביו"ט לשבת והוא משום שאמר רבה ביצה ב': אין יו"ט מכין לשבת, וכי תוסי' עירובין לח. ד"ה משום שזה איסור מה"ת, אלא שיו"ט שהוא מחלוקת. עוד הביא דברי הריצב"א שבישול ואפייה נחשב תיקון והאיסור הכנה הוא לגבי ביצה שנולדה או עירוב דהוי דבר חדש. ובמרדכי ביצה פ"ב סי' תרס"ח כ' שאיסור הכנה הוא דווקא כשאינו ראוי באותו היום. ועוד דכיון שאפשר דמקלעי אורחים אין איסור אלא סמוך לחשיכה.

ועי' בה"ל ריש סי' תקכ"ז שהמ"א פסק כהר"ן שהלכה כרבה בפסחים מו': שההיתר משום הואיל ומקלעי אורחים ולכן אין לבשל סמוך לחשיכה. והוסיף שבדיעבד יש לסמוך על הפוסקים כרב חסדא שצורכי שבת נעשין ביו"ט.

נמצא שטעם המצוה לעשות עי"ת הוא או כמו רבה שמכבד שבת אפילו כשהוא מיד אחר יו"ט והוא טרוד לתקן יו"ט. ולרב חסדא הטעם הוא שידעו הכל שההיתר לבשל ביו"ט הוא דווקא לאותו היום ולא לחול.